

מראי מקומות- עבודה זרה ל"ג

(ד) ר' זביד אמר לעולם כדקאמרת מעיקרא, והכא בעידנא דקא שדי לי נעשה כזורק מים לטיט- פרש"י, דהיינן כלה בליחלוחית הזפת, וכשמתייבש הזפת כלה מאליו, ושוב אינו פולט (וכ"כ הראב"ד, דאף דכוחו של עכו"ם בשפיכה אסור, מ"מ כיון דאזיל לאבוד, כוחו לאבוד לא גזרו בו רבנן). ויש להעיר, א"כ למה צריך הישראל לעמוד על גביו כלל, הרי אין מה לחוש כלל. וכ' הר"ן (יב. בדפי הרי"ף) "והא דבעינן עומד על גביו, משום דחיישינן שמא יתן בהם יין לאחר שהזפת יצטנן, ואותו יין לא ילך לאיבוד, וישאר טעמו וריחו בתוך הזפת". אולם כ' הריטב"א דפי' זה אינו מחוור, שהרי ישראל עומד על גביו משמע משום בשעת מעשה, ולא בשביל אח"כ.

(ה) כך הורה ר' אמי הלכה למעשה, ממלאן שלשה ימים ומערן, וכו'- הק' הריטב"א, הא יין אסור שבכלים דבר צונן הוא, וקיי"ל דדבר צונן אינו נבלע לעולם. וכל כלי שנשתמש בו איסור נבלה ושאר איסורין בצונן מותר בלא הגעלה. ואפי' אם הוא של חרס אינו צריך אלא הדחה מפני איסור הנדבק על פניו. וא"כ, היאך יהא יין אסור, שהוא צונן נבלע בכלים. ועוד, אם אמרי' דגדול כוחו של יין וחומץ שיכול להיות נבלע בצונן, היאך אתה דן סופו להקל להכשירו במים צוננים. והרי ודאי קיי"ל שאין דבר צונן מפליט שום איסור, וא"כ איך מים צוננים מפליטין איסור היין הבלוע בכלי. והביא מרבו "דודאי איסור כלי יין נסך אינו משום בליעה ממש, אלא דאידי דאית לי' לחמרא חריפות גדול, קולט הכלי טעמו, כל כלי כפי מה שהוא, וכלי חרס קולט ובולע יותר. וכשממלאין ומערין אותן מים, המים האלו מתוך שהייתן שם, מרפין דופני הכלי ונכנסין ונבלעין ומפיגין טעם היין שבהן, עד שאין בו תורת יין כלל, וחכמים הבקיאים בדבר הם אמרו והם אמרו".

(ו) ישראל נותן לתוכן ציר או מורייס ואינו חושש- ולא נתן הגמ' שום שיעור זמן לכמה צריך להשהות הציר שם, וכ' הריטב"א דגם

(א) עובד כוכבים ההולך ליריד, בין בהליכה בין בחזרה מותר- כ' הריטב"א דאע"ג דמיירי בהולך ליריד של ע"ז, מ"מ לא חיישינן להדין דלפני אידיהן, משום דגוי זה הולך לסחורתו, דאינו עובד אותה עבודה זרה.

(ב) אי איתא דהוה לי', הכא הוה מזבין לי'- פי' הריטב"א, משום דכל מה שיכול למכור בענין הע"ז, נמכר במקום הע"ז ביוקר גדול, משא"כ מה שאין שייך להע"ז, הרי ההוצאה להביאו שם יתירה על השבח, ולכן אינו הוליו לשם (וא"כ, ע"כ מה שהוליו לשם, היינו משום שרוצה למכור אלילים). ואף דגם אצל הגוי כן, דההוצאה בכח"ג יתירה על השבח, מ"מ הרי הוא רוצה בהרוחת הע"ז, וא"כ לא אכפ"ל כ"כ בהא דאין לו הרוחה. אלא דהק', לימא דהישראל הולך להיריד שם לקנות עבדים ובהמות, וכיוצא בהן, שהן מותרין, כדאי' לעיל (יג.), ות' דמיירי ביריד שאין מוכרין שם אלא שאר סחורות של מטלטלין, ולא הדברים שאמרי' לעיל דמותרין.

(ג) נודות העובדי כוכבים גרודים חדשים מותרין, ישנים ומזופפין אסורין- פרש"י דאם חדשים הם ואין בהן זפת, בכניסת יין בזמן מועט לא בלע עור, אבל ישנים או מזופפין, דהיינו, אם מזופפין אפי' בחדא זימנא, וישנים, דהיינו דהכניס בו יין הרבה, בזה בלעי שפיר. וכ' רש"י לחלק בין נודות לכלי חרס, דבכלי חרס בלע לאלתר. וע' בתוס' שכ' בפרש"י, דס"ל דמיירי דלא מכניסין היין לנודות לקיום, דאם מכניסין היין לקיום, אז אפי' בפעם אחת גזרו. וע"ש שהאריך להק' על רש"י, כ' דק' לומר דהב' ברייתות דלשונות שוים ביאורם חלוק (לענין מה נחשב חדשים), והרבה קו' אחרות. והביא מר' אליהו לפרש דודאי נודות וקנקנים שוים, ובשניהם אסור אם מכניסין היין לקיום, אפי' בחדא זימנא, ושניהם מותרים אם לא הכניס היין לקיום, ע"ש לביאורו, ואכמ"ל.

(ט) **א"ר יוסנא א"ר אמי, כלי נתר אין לו טהרה עולמית- כ' הרמב"ן** "נ"ל דלאו דוקא, אלא שאין נטהרין בשום הכשר להכשירן מיד, אבל ביישון שנים עשר חדש ודאי נטהרין, דלא גרעי מחרצנין ווגי ודורדאי דארמאי, דכולהו לאחר שנים עשר חדש מותרין ואין כאן בית מיחוש". אולם ע' בר"ן (ריש יג. בדפי הרי"ף) שכ' שהקשו על הרמב"ן דהא לשון אין לו טהרה עולמית לא משמע כן, דאדרבה, הרי ודאי יש לו טהרה "עולמית", רק דאין לו טהרה "יומית". ולכן הביא מש"כ הרמב"ד דאפי' לאחר י"ב חודש אסורין, ואיסורן איסור הנאה, שהיין משתמר בהם, ודמו לחרס הדרייני, משא"כ חרצנין ודורדיא, מכיון שנתייבשו, כלה לחלוחית שבהן, ולפיכך מותרין.

(י) **האי מאני דקוניא, חיורא ואוכמא שרי- כ' הריטב"א** דמותרין כאילו הן כולו של חרס, דהיינו שאם אין מכניסן לקיום, סגי להו בהדחה בעלמא, אפי' אם ה' תחלת תשמישן באיסור. אבל הביא מהרמב"ד דכיון דסתמא קאמר "הני מאני דקוניא", משמע דאפי' אם מכניסו לקיום, רק שצריך ניגוב מפני רוב היין המתבש, הא לאו הכי אין כלי מתכות ולא כלי קוניא בולעין בצונן, ואפי' אם מכניסו לקיום.

(יא) **ירוקא אסור משום דמיצריף- פרש"י**, שיש בו קרקע מחפורת של צריף ובלעי טפי. וע' בריטב"א שהביא מרבו דדין קוניא ירוקא כדין נתר הוא, שאין לו טהרה עולמית. אבל כ' הריטב"א דלא משמע כן, דהא אי' דאי אית לי' קרטופני אסירי, דמשמע דכולהו כי הדדי נינהו. ולא דמי לכלי נתר, דשאני הכא דהקוניא מגין קצת.

(יב) **ואי אית בהו קרטופני כולהו אסירי- פי' הריטב"א**, דכיון דאית בהו בקעים, א"כ אין אבר באותן בקעים, וממילא בולעין שם דרך שם, וחזר להיות דינם ככלי חרס, דהיינו שאם תחלת תשמישן ע"י גוי, בעו מלוי וערוי.

בציר בעינן ג' ימים רצופין, אלא דעדיף ממם דאין צריך למלאו ולערות במים, וסגי בהא דמשהה פעם א' ג' ימים בציר. ומה דאמר הגמ' "ואינו חושש", פי' הריטב"א דהיינו דהציר ומורייס עצמו מותר באכילה, דאין בה פליטת איסור, וכמו שכ' הריטב"א לענין המים. וע"ע ברא"ש (סי' כ"ב) שכ' "ושיעור שהיית הציר בשעה מועטת אי אפשר לומר שישורף את היין לאלתר, ומסתברא בשהי' מעת לעת שורף ומבטל כמו ג' ימים מים מעת לעת". וע"ע בתורת הבית (בית חמישי, שער שישי [סה: בדפוס רגיל]) שכ' דכל שעומד שם "קצת" הוכשרו.

(ז) **איבעיא להו, לכתחלה או דיעבד- פרש"י**, אציר ומורייס קאי. ובביאור הספק, כ' הרמב"ד דהשאלה הוא אם יכולין לעשות כן לכתחלה, ליתן לתוכו ציר או מורייס, או דלמא יש לחוש דאם מניחין אותו ליתן ציר או מורייס בתוכו, בא ליתן בתוכו יין בתחלה, או דלמא אין חוששין לזה (וע"ע שם פי' אחר שהביא). אך ע' בחי' הרא"ה, דפי' דשאלת הגמ' אינו אם מותר לעשות כן או לא, אלא השאלה הוא על הציר או מורייס עצמו, אם צריכין לחוש שנבלע היין בתוכם אח"כ. ולשון "לכתחלה" דנקט, היינו לומר דאפי' לכתחלה יהי' מותר לו ליתן לתוכו ציר ומורייס, ואי"צ ליחוש על כשרות הציר והמורייס.

(ח) **איבעיא להו, מהו ליתן לתוכו שכר... לא חש למילתא- פי' הר"ן** (יב.-: בדפי הרי"ף), דשכר נמי מבטל טעם היין (וכמש"כ רש"י), והביא מאחרים שפירשו שהשכר מיקלא קלא לחמרא משום מריתא דכשותא דאית ב'. וכ' הר"ן דמיהא שמעי' מהכא דהמים של מלוי ועירוי מותרין בשתיי', דכאן מיירי דיכול לשתותו. אלא דהביא דהרשב"א הק' דא"כ נמצא דמבטלין איסור לכתחלה, דנותנים שכר או מים בכלי זה כדי לבטל טעם ההיין, והמים והכלים מותרים, ולמה. ותי' בשם הר"י שבליעת היין אינה אלא משהו, וכיון שאי אפשר לבוא לידי נתינת טעם, לכן התירו לבטלה לכתחלה.